

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

Literatura:

- Kordiovský, E. 1975: Zaniklé osady na Kloboucku z hlediska archeologického, JM 11, 80-84.
Ošmera, J. 1940: Pověsti z kraje Mrštů a Herbenova, Klobouky.
Páleníková, J. 1982: Z pravěku a dob dávných, rkp.

Grabung einer befestigten Siedlung vom Typ "Motte" auf der Dorfwüstung Dvice bei Brumovice / Bez. Břeclav/. Ein wichtiger Beitrag zur Lösung der Problematik der Anfänge der Errichtung befestigter Sitze vom Typ "Motte" in Südmähren war die Grabung der Lokalität genannt "Kostelík" auf der Dorfwüstung Dvice, 2 km nordwestlich von Brumovice liegend. Durch einen in Richtung von Ost-West geführten, 1,5 m breiten und 46,5 m langen Suchgraben, wurde die Anhöhe "Kostelík" durchschnitten. Bei der Grabung wurde festgestellt, dass es sich um Überreste eines befestigten Sitzes vom Typ "Motte" handelt, im letzten Viertel des 13. Jahrhunderts errichtet. In einer Entfernung von 76 m südlich von der Mitte der "Motte" hat man Grundmauerreste einer Kirche festgestellt. Eindeutig sind zwei Bauphasen der Kirche bewiesen, aber Belege für eine Datierung von archäologischer Sicht liegen vorläufig nicht vor.

ZPRÁVA O VÝZKUMU HRADU ROKŠTEJNA, K.Ú. BRTNICE V ROCE 1985 /okr. Jihlava/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Pátá etapa výzkumu hradu Rokštejna byla zahájena 25. června 1985 přípravnými pracemi, které proběhly do konce měsíce. Hlavní sezóna byla pak zahájena 1. července a trvala do 1. září 1985. Drobné dokončovací práce byly ještě realizovány 14. - 16. září 1985, 23. a 30. října a 6. listopadu 1985. V červenci a srpnu se výzkumu zúčastnilo 7 - 15 brigádníků, v době přípravných a dokončovacích prací 3-4 brigádníci.

Výzkumná sezóna 1985 se soustředila na pokračování výzkumu v rozpracovaných plochách střední části nádvoří dolního hradu nad zplanýrovaným příkopem hradu 13. století, dále na prostor kolem věže dolního hradu a příhradebních komor F a G a hlavní odkryvy se soustředily na plochu nádvoří horního hradu. V sezóně 1985 byla nově rozpracována plocha 100 m² a úplně dokončeno bylo dalších 250 m², tzn. úplně prozkoumaná je na lokalitě plocha 1225 m² a rozpracovaných je dalších 300 m². Celkový počet odkrytých objektů dosáhl čísla 133, tzn., že přibývalo 10 nových kulových jamek, větších zahloubených objektů a dalších zvláštních stavebních útvarů.

Výzkum pokračoval v rozpracovaných plochách na nádvoří dolního hradu v jeho severozápadní až střední části v prostoru mezi dolním palácem a rampou vstupu do horního hradu a východně od předbrání horního hradu /čtv. 7/8; 8/8-10; 9/9-11; 10/10-11/. Ve čtv. 8/8 byla sejmuta část kameny vydlážděného předpraží a celý čtverec byl začištěn na úroveň lité maltové úpravy. Podobně byly svrchní vrstvy odstraněny v sousedním čtv. 7/8 u nároží dolního paláce a vyzdění předpokládané cisterny. Ve čtv. 8/9 byla vypreparována základová spára kolem obj. 100 a poté byla celá plocha čtverce snížena o 55 cm na spodní podírovou vrstvu s kameny, popelovitými ččkami a zuhelnatělými trámy. Severozápadní část sousedního, východněji položeného čtv. 8/10 byla v předchozí sezóně začištěna na úroveň žluté nahnědlé písčité vrstvy s bohatým obsahem malty, která v SZ rohu přecházela do souvislé maltové úpravy. Ze severu ze čtv. 9/10 sem zasahoval obj. 83. Výše popsaná písčité vrstva představovala výplň obj. 84 - zasypaného příkopu hradu 13. století, který probíhal v severozápadní polovině čtverce. Od hranice vedené úhlopříčkou od SV k JZ rohu směrem na JV bylo po vybrání svrchních vrstev začištěno již v minulých sezónách skalnaté podloží. V severozápadním rohu se podařilo po odstranění maltové úpravy pod ní zachytit hnědou nášlapovou vrstvu s keramikou a kostmi, pod níž se nacházel žlutý a žlutohnědý jíl a pod ním žlutohnědá písčité a hliněná vrstva o mocnosti 40 cm a spodní partie záspy příkopu až na skalnaté dno tvořila šedohnědá hlinitopísčité vrstva z kamenů, mocná asi 30 cm. Celkem byl zbytek příkopu do skalnatého podloží zaskán o 140 cm a spolu s horními sutovými vrstvami dosahovalo souvrství nad ním mocnosti až 300 cm.

Hlavní výzkumné práce v sezóně 1984 v této části nádvoří dolního hradu proběhaly ve čtv. 9/10-11 a 10/10-11. Již v sezóně 1984 zde došlo k odkryvu mohutné kamenné destrukce, která se táhla ve východních polovinách čtv. 9/10 a 9/11. Západní poloviny obou čtverců tvořila po odstranění hnědošedé hlinité vrstvy mocné 4-20 cm maltová úprava, která byla narušena obj. 83 - žlabovitým zahloubením širokým 80-180 cm, vyhloubeným do hnědožlutého jílovitopísčitého záspy obj. 84 - staršího příkopu, jež se táhlo od JZ k SV rohu čtverce 9/10 a dále do čtverce 9/11, kde se vytratilo. Kamenná destrukce zasahovala i do sousedních dvou čtverců 10/10-11. Výplň žlabu obj. 83 tvořila lehká hnědošedá hlinitá vrstva s množstvím malty a kamenů. Ve čtv. 9/11 se v destrukci vyrýsovaly i dva útvary naznačující umístění velkých kulových jam. Ve čtv. 10/10-11 bylo po odebrání kamenné destrukce a hnědé až hnědošedé hlinité vrstvy s maltou a kameny začištěno skalnaté podloží. Konfrontace této situace zjištěné v ploše čtverců 9/10-11; 10/10-11 s profilem Z-V mezi čtv. 9-10/11 a 9-10/12, na níž je zřejmá valovitá úprava, umožňuje interpretovat ji jako dřevohlinité opevnění s čelní kamennou zdí a zadní stěnou tvořenou dřevěnou kulovou konstrukcí založenou do žlabu vyhloubeného v záspy příkopu hradu 13. stol. /obj. 84/. Tato valová úprava byla patrně nouzovou záležitostí při částečném zničení hradu za husitských válek nebo po jeho devastaci v tomto období.

Východně od předchozích ploch pokračovaly odkryvy kolem věže dolního hradu, a to ve čtvercích 11/10-11 a 12/10-11. Ve čtvercích 11/10-11 byla provedena skrývka horních destrukčních vrstev až na zánikový horizont, který byl tvořen hnědošedou hlínitou vrstvou, na povrchu zaplněnou kamennou destrukcí. V sousedních čtvercích 12/10-11 byla tato vrstva obnažena již v uplynulých sezónách a k upřesnění celé situace kolem dolní věže bude nutno před pokračováním výzkumu provést skrývku v dalších čtvercích 11-13/12. Prozatím bylo dále pokračováno ve výzkumu vrstev čtverce 11/10 a 12/10. Ve čtv. 11/10 byla jihozápadní polovina začistištěna na rostlý terén, ale v severovýchodní polovině se zahluboval rozsáhlý objekt vyplněný kameny a černohnědou humózní hlínou. Ve čtv. 12/10 bylo v jeho jižní části zachyceno k severu exponované vytrasení svahu táhnoucí se od ukončení příčky mezi komorami F a G směrem k západu. Ve čtverci se též rýsovaly zahloubené objekty, které budou otevřeny v sezóně 1986.

Dále pokračoval i výzkum posledních dvou příhradebních komor G a F. Byly zde odstraněny žluté písčité vrstvy s maltou až na do skály zatesané dno staršího zahloubeného objektu, který byl zasypan a překryt stavbou komor G a F. Na jižní straně jej vymezoval zbytek kamenné plenty, na východě hlavní hradební zeď a na západě zbytek patrně starší hradební zdi, směrem k severu /pod vnitřní zdi komory G/ vytrhané. Na této starší zdi stála vnitřní zeď komory F. Na dně tohoto zahloubeného objektu, jež se svažovalo mírně k severu, byly zachyceny útržky nášlapové hnědošedé vrstvy s uhlíky, které se směrem k severu vytrácely. Objekt byl oproti rostlému terénu na jihu zahlouben o 90-110 cm.

Hlavní výzkumné práce v sezóně 1985 probíhaly na nádvoří horního hradu. Soustředěny byly do dvou úseků klíčových pro objasnění problematiky stavebního vývoje fortifikace v době jejího vzniku a dalšího vývoje 1. poloviny 14. století v jihozápadní a severovýchodní části nádvoří horního hradu. Byl dokončen výzkum obj. 92 a 95 ve čtv. 4/12 a 4/11. Čtverec 4/12 byl začistištěn na skalnaté podloží a do jeho východní části zasahuje obj. 95, v severozápadním rohu čtverce bylo zachyceno kamenné nároží obj. 128 a při jižní straně do skály zatesaný kamenný žlábek obj. 127. V sousedních čtvercích 3/9-11 a 4/9-11 byla řešena otázka postavení zahloubeného objektu 125 v rámci stavebního vývoje hradu. Tento objekt se nachází v jihozápadním rohu nádvoří mezi hlavní věží a hradební zdi. Ve čtvercích 3/10 a 4/10 bylo zachyceno několik maltových úprav podlahy do skály zatesaného obdélníkového útvaru s vyrovnávkovými žlutými písčitými vrstvami promísenými hnědou hlínou, která obsahovala zlomky keramiky s mladohradištními tradicemi datované do 2. poloviny 13. stol., včetně nálezu železné přezky a fragmentu poháru z emailovaného skla. Výzkum objektu bude ukončen v roce 1986. Důležité poznatky přineslo prozkoumání čtv. 3/9 a 4/9, kde byly zjištěny útržky základů starší ohradní zdi hradu 13. stol. Tato zeď byla vedena poněkud severněji od mladší, dodnes zachované hrady probíhající zhruba západovýchodním směrem. Teprve v místech, kde se tato zeď lomí k severu, se zdi sbíhají a na západě je na starší hradbě postavena mladší ohradní zeď. Pozoruhodný nález byl učiněn při jihozápadním rohu věže v místech, kde se k ní přimyká starší hradební zeď, která je ve svém dalším průběhu ve čtv. 5/9 a 6/9-10 jako by přistavěna k věži. Ve skalní rozsedlině zde bylo uloženo tělo novorozence a tato rozsedlina byla přezděna. Ve čtv. 7/12 pokračoval odkryv s cílem upřesnit průběh mladší ohradní zdi. Ve východní části čtverce byl zachycen její negativ s útržky zdiva probíhající v linii S-J. Také zde byla zachycena valová úprava, která byla patrně nouzovou záležitostí po devastaci hradu za husitských válek.

Archeologické odkryvy v roce 1985 naznačily některé nové aspekty stavebního vývoje hradu, zejména počáteční fáze 2. poloviny 13. století a přestavby Rokštejna po jeho získání markrabětem Janem Jindřichem kolem roku 1360. Rozpracované plochy na nádvoří horního hradu, které by měly dát odpověď na tyto otázky, budou ukončeny v sezóně 1986.

Bericht über die Grabung der Burg Rokštejn, Kat. Geb. Brtnice, im Jahre 1985 /Bez. Jihlava/. Die Grabungssaison 1985 konzentrierte sich auf die Fortsetzung der Abdeckungsarbeiten in den bereits geöffneten Flächen und auf ihre allmähliche Beendigung, und zwar im mittleren Teil des Burghofes der unteren Burg ober dem planierten Graben der Burg aus dem 13. Jahrhundert, ferner im Raume um den Turm der unteren Burg und in den Kammern F und G am Wall. Die Hauptabdeckungen konzentrierten sich auf die Fläche des Burghofes der oberen Burg. In diesem Teil hat man die Grabung des Obj. 92 und 95 beendet und es wurde die Frage der chronologischen Stellung und Funktion des eingetieften Objektes 125 gelöst, das sich zwischen dem Turm und dem westlichen Verlauf der Umfriedungsmauer der oberen Burg befindet. Höchstwahrscheinlich handelt es sich um einen in den Felsen eingehauenen Souterrain eines grösseren Wohnbaues mit Blockkonstruktion aus der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts, aus der Zeit der Entstehung der Burg. Aus der Aufschüttung dieses Objektes sind wichtige Funde von Keramikfragmenten mit jungburgwallzeitlichen Traditionen und ein Becherbruchstück aus emailiertem Glas. Einen bemerkenswerten Fund tätigte man bei der südwestlichen Ecke des Turmes der oberen Burg an Stellen, wo an diesen die ältere Burgmauer anschliesst, die in ihrem weiteren Verlauf zu dem Turm als angebaut wäre. In der Felsspalte war hier der Körper eines Neugeborenen gelegt und die Felsspalte übermauert worden. Die archäologischen Abdeckungen auf Rokštejn im Jahre 1985 deuteten einige neue Aspekte der Bauentwicklung der Burg an, besonders der Anfangsphase der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts und des Umbaus von Rokštejn nach ihrer Erwerbung durch Markgraf Jan Jirřich um das Jahr 1360. Die aufgearbeiteten Flächen auf dem Burghof der oberen Burg, die auf diese Fragen Antwort geben sollten, werden in der Saison 1986 beendet.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné